

Moderator voor dat moeilijke gesprek over een nieuw azc | Nee tegen een azc? ‘Dat gesprek moet je gecontroleerd laten ontploffen’

Bron: Het Financieele Dagblad
2 januari 2026

‘Ik blijf geloven dat niet in gesprek gaan altijd erger is. Mensen moeten hun zorgen kunnen uiten’

Freelancedagvoorzitter Hans Etman breekt een lans om plenair gesprekken met omwonenden te blijven voeren over asielopvang. Gemeentebestuurders worstelen daarmee en stelden plannen vorig jaar vaker uit, constateerde het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). De bestuurders ontmoeten agressie in hun gemeente en onbegrip in Den Haag. ‘Ga die collectieve emotie aan, anders blijft het smeulen’, adviseert Etman.

Menig gemeentebestuurder worstelt met bewonersbijeenkomsten over asielopvang. Freelance dagvoorzitter Hans Etman laat zich daarvoor graag inhuren. Het FD blikte met hem terug op een woelig jaar. ‘Het protest is niet groter dan voorheen, maar wel harder.’

Bedreigde wethouders en rellen met vuurwerk: nieuwe asielzoekerscentra (azc's) bespreekbaar maken bleek voor gemeenten verleden jaar een moeilijke taak. Bewonersbijeenkomsten waren vol emotie en liepen meermalen uit de hand.

Voor Hans Etman (1966) is het juist bij deze gelegenheden dat hij zijn werk graag doet. Hij is directeur van Dagvoorzitter.nl, een bureau dat 35 dagvoorzitters heeft, en eigenaar van het internationale bureau Masters in Moderation. Zelf behoort hij tot het handjevol voorzitters dat zich specifiek laat inhuren om de lont weg te houden bij een potentieel kruitvat van gevoelens. Op zijn onlineprofiel staat *Gespecialiseerd in licht ontvlambare bijeenkomsten*. ‘Ik ben gewoon radicaal neutraal’, legt hij die voorkeur uit. ‘En ik blijf geloven dat niet in gesprek gaan altijd erger is. Mensen moeten hun zorgen kunnen uiten.’

Die zorgen delen, over veiligheid vooral, gebeurt meestal op informatiebijeenkomsten voor omwonenden. Daar proberen gemeente en het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) uit te leggen waar en waarom er een asielopvang opengaat. Het COA heeft de wettelijke taak opvangplekken te organiseren, maar kampt met een minimaal tekort van 11.000 bedden. Voor voldoende opvang is het cruciaal dat gemeenten meewerken. Gemakkelijk zijn die plenaire gesprekken niet. In Best werd in april een informatiebijeenkomst afgebroken vanwege onrust. Er werd vuurwerk in het

gebouw afgestoken en met eieren gegooid. Ook in Beuningen, Hoorn, Heerle, Deurne, Rhenen en Zwolle was er onrust en soms geweld. In Uden volgden noodbevelen van de burgemeester en arrestaties, vooral na informatieavonden. Vorige maand werden raadsleden nog bekogeld met vuurwerk in Montferland.

Het thema polariseert ook binnen het bestuur. Erik van Merrienboer stapte in november op als burgemeester van Terneuzen toen de raad, en later de wethouders, eerdere plannen voor de komst van een azc alsnog torpedeerden. Gemeenten beklagden zich diezelfde maand bij de NOS over de landelijke politiek. Die zou hen in de steek laten bij het optuigen van asielzoekerscentra. De Spreidingswet verplicht gemeenten tot opvang om asielzoekers eerlijker over het land te spreiden, maar PVV-leider Geert Wilders riep bij protesten in Zwolle op die wet te negeren.

Het gebrek aan Haagse ruggensteun brengt gemeenten in een nog lastiger parket. Hoe voer je zo'n gesprek met bewoners dan goed? Of zo'n avond slaagt en niet ontaardt in meer frustratie of protest, is volgens Etman afhankelijk van allerlei factoren. Van de formulering in de uitnodigingsbrief tot de sprekerskwaliteit van een gemeentebestuurder. Zelfs de opstelling van de zaal is van belang. 'Mensen moeten elkaar een beetje kunnen zien.' Het FD wilde Etman graag aan het werk zien bij een bewonersbijeenkomst. Die optie verviel toen gemeenten hun geplande bijeenkomsten aan het einde van het jaar annuleerden, uit angst dat ze verkeerd uitpakten. 'Een kwalijke zaak', zegt Etman. Volgens hem is het een trend, gevoed door Haagse politici die 'onterecht zeggen dat opvang niet zou hoeven'. Het COA bevestigt dat beeld: vorig jaar kwamen er minder nieuwe locaties bij en gemeenten pauzeren lopende plannen vaker, bijvoorbeeld tot na de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart.

Op YouTube staan video's waarop te zien is hoe Etman als dagvoorzitter te werk gaat. Beelden uit september tonen hoe het gemeentebestuur van Amersfoort een zaal vol onrustige inwoners probeert uit te leggen waarom er twee opvanglocaties moeten komen. 'Ik kom niet uit Amersfoort, ik ben niet van de gemeente en ik ben ook niet van het COA', zo introduceert Etman zich die avond. 'Ik ben onafhankelijk.' Het is belangrijk dat te benoemen, legt hij later uit, want dan wordt hem de leiding van zo'n gesprek 'gegund'. Vervolgens laat hij mensen in de zaal aan het woord. 'Als je eerst contact maakt en weet wie er in de zaal zitten, maakt dat een gesprek voeren makkelijker.'

Tijdens een van de avonden in Amersfoort valt de naam Lisa, de jonge vrouw die in augustus werd vermoord in Amsterdam door een asielzoeker. Er klinkt boos geroep uit de zaal en het COA krijgt kritische vragen. 'Hoezo wisten jullie niet waar haar moordenaar vandaan kwam?' Of: 'Ik heb dochters die daar straks fietsen. Kunt u garanderen dat het veilig is?' In andere opnames van bewonersbijeenkomsten zijn soortgelijke zorgen te horen. 'Dames, heren, alstublieft. Deze zaal is niet anders dan andere zalen over azc's. Er zitten hier verschillende meningen', maant Etman tot kalmte. Het heeft voor even effect, dan klinkt er achterin weer geschreeuw. Niet iedereen laat zich leiden door de voorzitter.

'Er is maar een handjevol dagvoorzitters die dit specifieke werk willen en kunnen. Je moet ervoor zijn gebouwd', doelt Etman op hoe beladen zo'n discussie kan zijn. In de

veertien jaar dat hij dit werk doet, liep het bij hem nooit uit de hand. Er werd wel geschreeuwd, soms ook gescholden – ‘iedereen mag zijn eigen woorden kiezen voor een gevoel’ – maar onveilig was het niet. Buiten de zaal is een ander verhaal. ‘In Maashorst liep ME door de straat en er werden cobra’s gegooid. Binnen woedde een stevige discussie, maar daar bleef men praten.’ Toch: wethouders worden dikwijls bedreigd, hun echtgenoten uitgescholden, vertelt de dagvoorzitter, ‘en dat is heel lelijk’. Hij zag de sfeer veranderen. ‘Het verzet is niet groter dan voorheen, maar wel harder en luider.’

Inspraak is niet het doel van de bijeenkomsten. Een gemeentebestuur beslist doorgaans zelf of er opvang komt en waar. En het kan ook anders: gemeente Hollands Kroon koos voor gesprekjes aan statafels met medewerkers van de gemeente, de provincie Noord-Holland en het COA. Geen zaal vol bezorgde bewoners, maar vragen een-op-een beantwoorden. Een vorm die de interesse heeft gewekt van andere gemeenten, zegt Etman. Zelf is hij er geen voorstander van. ‘Ze noemden het succesvol omdat het rustig bleef, maar je moet het niet in de hand willen houden. Ga die collectieve emotie liever aan. Probeer het gesprek gecontroleerd te laten ontploffen, want ontploffen moet het toch.’ Anders is er een risico op ‘iets wat blijft smeulen, als een veenbrand’, waarschuwt hij. ‘In een zaal hoor je altijd eerst mensen die zich willen profileren. Met een beetje geduld ook de rest. De meeste mensen luisteren mee naar antwoorden op vragen van anderen en die informatie kweekt meer begrip en nuance.’ Het is dan vaak de eerste tien minuten luid, aldus Etman, en vervolgens wordt het rustiger. Dan is de druk eraf bij mensen, die vaak al met opgebouwde spanning binnenkomen. ‘Pas daarna kun je goed door naar tafeltjes.’

Komend jaar hoopt hij weer bewonersavonden over azc’s te leiden. Zijn er ook bijeenkomsten die hij liever niet doet als dagvoorzitter? ‘Politieke debatten. Als ik een vraag stel, wil ik namelijk graag een echt antwoord.’